

Tomasz P. Wiśniewski*

Napływ bezpośrednich inwestycji zagranicznych do Polski w latach 2005–2016 a konkurencyjność polskiej gospodarki

Inflow of foreign direct investments in Poland in 2005–2016 versus competitiveness of Polish economy: The aim of this paper is to explore interdependence between foreign direct investment (FDI) inflows and competitiveness of national economy. The relationship between these two macroeconomic variables is analysed for Poland for the period between 2005 and 2016. The author discusses the structure, dynamics and drivers behind the competitiveness of Polish economy based on the methodology of the World Economic Forum. The conclusions are drawn from an investigation of over 270 rank correlations. Several statistically significant relationships were identified for the variables, suggesting that certain causal links in both directions between FDI inflows and competitiveness existed. The concluding remarks consist of several recommendations for the policymakers.

Słowa kluczowe: konkurencyjność gospodarki narodowej, bezpośrednie inwestycje zagraniczne w Polsce, konkurencyjność polskiej gospodarki, determinanty napływu bezpośrednich inwestycji zagranicznych

Keywords: competitiveness of national economy, foreign direct investment, competitiveness of Polish economy, determinants of foreign direct investment inflow

* Doktorant w Kolegium Gospodarki Światowej Szkoły Głównej Handlowej w Warszawie, radca Szefa Kancelarii Prezesa Rady Ministrów, członek Rady Nadzorczej Polskiej Agencji Inwestycji i Handlu SA;
e-mail: tomasz.piotr.wisniewski@gmail.com.

Wstęp

Autor niniejszego artykułu skupia się na dyskusji dotyczącej dwóch zmiennych makroekonomicznych – napływu bezpośrednich inwestycji zagranicznych (BIZ) do Polski oraz konkurencyjności polskiej gospodarki. Punktem wyjściowym tej dyskusji jest pytanie, która ze zmiennych jest w tej parze determinantą, a która zmienną zależną. Stawiane pytanie wydaje się istotnym aspektem szerszej dys-

kusji nad konkurencyjnością polskiej gospodarki, gdyż BIZ są zwykle uznawane za najbardziej pożądaną formę napływu kapitału ze względu na długoterminowy charakter i wpływ na gospodarkę, a dane dotyczące ich poziomu i napływu są częstym przedmiotem badań analityków i ekonomistów¹.

Konkluzje zawarte w „Podsumowaniu” opracowania oparte są na przeprowadzonych badaniach empirycznych dotyczących współzależności między napływem BIZ a konkurencyjnością gospodarki dla Polski w okresie 2005–2016. Celem tych badań była identyfikacja ewentualnej przyczynowości w tej parze zmiennych makroekonomicznych dla Polski w badanym okresie. Przy czym przez napływ BIZ należy rozumieć saldo netto napływu i odpływu inwestycji w danym roku. Rozdział „Wnioski dla Polski” zawiera wiele interpretacji i potencjalnych rekomendacji dla polityki gospodarczej sformułowanych na podstawie przeprowadzonego badania współzależności oraz zidentyfikowanej przyczynowości, które zostały omówione w celu konfrontacji obiegowych opinii z empirią.

Współzależność napływu BIZ i konkurencyjności gospodarki

W pierwszej kolejności należy wskazać na powszechną i logiczną przyczynowość, że inwestycje, zwłaszcza te w postaci BIZ, kształtują konkurencyjność. BIZ stanowią często ważne źródło finansowania dla gospodarek rozwijających się. Według danych Konferencji Narodów Zjednoczonych ds. Handlu i Rozwoju (UNCTAD, *United Nations Conference on Trade and Development*), ok. 40% globalnych przepływów kapitałowych w ramach BIZ w 2017 r. trafiało właśnie do państw rozwijających się, dostarczając brakującego kapitału. BIZ stanowiły w tych gospodarkach najstabilniejsze źródło finansowania zewnętrznego, także podczas globalnego kryzysu finansowego, co jest tłumaczone ich długoterminowym charakterem². Analogiczną sytuację zaobserwowano w Polsce, gdzie napływ BIZ w pierwszej dekadzie transformacji dostarczał gospodarce kapitału głównie poprzez przejmowanie przez zagraniczne podmioty przedsiębiorstw państwowych³. W związku z tym nasuwa się hipoteza, że to napływ BIZ jest czynnikiem rozwoju gospodarczego, a co może się z tym wiązać – wzrostu konkurencyjności gospodarki (**hipoteza A**).

Jak pokazują wyniki badań empirycznych, nie można jednak jednoznacznie udowodnić hipotezy o korzystnym wpływie BIZ na gospodarkę państwa goszczą-

¹ Według informacji „Financial Times” dotyczących serwisów fDi Markets i fDi Intelligence dane i analizy tych serwisów poświęcone BIZ są wykorzystywane przez m.in. ponad 150 instytucji rządowych, jak również przez organizacje pozarządowe i instytucje naukowe, <https://www.fdimarkets.com/about/> [dostęp: 10 maja 2018 r.].

² United Nations Conference on Trade and Development, *World Investment Report 2017. Investment and the Digital Economy*, Geneva 2017, s. 12.

³ G. Ancyparowicz, *Wpływ bezpośrednich inwestycji zagranicznych na wzrost polskiej gospodarki w okresie poakcesyjnym*, GUS, Warszawa 2009, s. 14.

cego, pomimo jej popularności⁴. Możliwą przyczyną takiego stanu rzeczy są partykularne interesy korporacji transnarodowych, które określają rozmiary i strukturę BIZ. Niejednokrotnie o lokalizacji BIZ nie decyduje jedynie zwykły rachunek ekonomiczny, lecz także rywalizacja korporacji o pozycję w gospodarce światowej oraz wywieranie przez nie wpływu na podział pracy, zarządzanie wiedzą czy strukturę gospodarczą państw przyjmujących. Wydaje się jednak, że najbardziej oczywiste są intencje inwestorów zagranicznych w przedsięwzięciach typu *green-field*⁵. Związek między BIZ a konkurencyjnością jest logiczny, niemniej tylko nieliczne badania wykazywały jego istnienie na poziomie globalnym. Zauważono również, że wpływ BIZ na konkurencyjność zależy od rodzaju inwestycji oraz zdolności ich wykorzystania przez gospodarkę państwa goszczącego⁶. Wzrost konkurencyjności, jako efekt napływu BIZ, był także badany – i kwestionowany – w przypadku Polski po przystąpieniu do Unii Europejskiej (UE). Wprawdzie w ocenie Urzędu Komitetu Integracji Europejskiej (UKIE) członkostwo Polski w UE istotnie wspomogło wzrost gospodarczy w okresie poakcesyjnym, a BIZ były jego ważnym motorem przyczyniającym się do wzrostu konkurencyjności polskiej gospodarki⁷. Niemniej, według niektórych ekspertów, dane empiryczne nie wskazywały na istotną korelację między napływem BIZ a dynamiką produktu krajowego brutto (PKB), postulując, że ocena roli kapitału zagranicznego w Polsce nie jest jednoznaczna⁸. Podobne wnioski płyną z analizy przyczynowości w sensie Grangera między BIZ a aproksymowaną konkurencyjnością gospodarki⁹, gdzie wykazano brak statystycznej istotności dla przyczynowości między BIZ a konkurencyjnością polskiej gospodarki na tle państw Grupy Wyszehradzkiej¹⁰.

Mimo powyższych przesłańek przedmiotem dyskusji w niniejszym artykule jest nowe badanie empiryczne, weryfikujące relacje między napływem BIZ do

⁴ *Ibidem*, s. 1.

⁵ *Ibidem*, s. 10–13.

⁶ P. Gugler, S. Brunner, *FDI Effects on National Competitiveness: A Cluster Approach*, International Advances in Economic Research, 2007, s. 268.

⁷ M. Kałużyńska, K. Smyk, J. Wiśniewski, *5 lat Polski w Unii Europejskiej*, UKIE, Warszawa 2009.

⁸ G. Ancyparowicz w publikacji Głównego Urzędu Statystycznego utrzymuje, że analiza szeregów czasowych z okresu 1995–2008 ujawnia słabą korelację między dynamiką PKB a napływem BIZ, *eadem*, *Wpływ bezpośrednich inwestycji zagranicznych*, *op. cit.*

⁹ Analiza przyczynowości w sensie Grangera zakłada, że dana zmienna (Y) jest powodowana przez drugą zmienną (X) wtedy i tylko wtedy, gdy po włączeniu zmiennej X do modelu przewidującego zmienną Y obserwuje się zwiększenie trafności modelu predykcji zmiennej Y. Wskazywana analiza badała tak rozumianą przyczynowość między napływem BIZ a przybliżonym pomiarem konkurencyjności gospodarek (który opierał się na współczynniku eksportu netto do całkowitej wartości eksportu, zaproponowanym przez R. Ratnayake).

¹⁰ T. Napiórkowski, *The Impact of Foreign Direct Investment on Poland's Economic Competitiveness [w:] Poland Competitiveness Report 2017. Internationalization and Poland's Competitive Position*, red. M.A. Waresa, Oficyna Wydawnicza SGH, Warszawa 2017, s. 81–95.

Polski a konkurencyjnością polskiej gospodarki w latach 2005–2016. Uzyskane wyniki, omówione w dalszej części opracowania, stanowią pewną kontestację braków wskazanych przez ekspertów¹¹. Te wyniki wydają się być również uzupełnieniem postulatów, że główny wpływ BIZ na gospodarkę ma jedynie charakter pośredni i następuje poprzez rozprzestrzenianie branżowe wiedzy, technologii i innowacji (tzw. *spillovers*)¹².

W ramach inauguracyjnej edycji raportu o globalnej konkurencyjności inwestycyjnej eksperci Banku Światowego wprowadzili w 2018 r. koncepcję konkurencyjności inwestycyjnej kraju. Rozumiana jest ona jako zdolność do przyciągania inwestycji prywatnych oraz umiejętność ich skutecznego zatrzymania i zintegrowania z gospodarką. Według tej koncepcji konkurencyjność wymaga stworzenia odpowiedniego ekosystemu, który pozwala na efektywny dostęp inwestycji do gospodarki, umożliwiając jednocześnie ich rozwój i integrację na lokalnym, regionalnym i międzynarodowym poziomie. Ponadto konkurencyjność gospodarki państwa goszczącego należy w niektórych obszarach traktować jako determinantę napływu BIZ¹³.

Koncepcja Banku Światowego jest „przeciwstawna” do hipotezy A – przyjmuje, że to konkurencyjność gospodarki państwa goszczącego jest determinantą napływu BIZ (**hipoteza B**). Taka hipoteza wydaje się być spójna z wnioskiem zawartym w ekspertyzie sporządzonej na zlecenie UKIE w 2009 r.¹⁴, w której wskazano istotną asymetrię geograficzną napływu BIZ do Polski. Zaobserwowana asymetria była bowiem spowodowana zainteresowaniem ze strony inwestorów zagranicznych wobec województw o relatywnie dobrze rozwiniętej (konkurencyjnej) infrastrukturze, przy jednoczesnym braku zainteresowania województwami o słabej infrastrukturze, nawet mimo zachęt oferowanych przez działające w nich specjalne strefy ekonomiczne. Podobne zjawisko po akcesji do UE zaobserwowano w tym okresie także w innych państwach członkowskich. Wśród nich zachęty inwestycyjne były bardziej efektywne w państwach o lepszej infrastrukturze¹⁵.

¹¹ Zob. przypis 8.

¹² P. Gammeltoft, A. Kokko, *Outward Foreign Direct Investment from Emerging Economies and National Development Strategies: Three Regimes*, „International Journal of Technological Learning, Innovation and Development” 2013, nr 1–2(6), s. 1–20.

¹³ The World Bank, *Global Investment Competitiveness Report 2017/2018: Foreign Investor Perspectives and Policy Implications*, Washington 2018, <https://doi.org/10.1596/978-1-4648-1175-3>.

¹⁴ A. Żołnowski, *Wpływ członkostwa Polski w UE na bezpośrednio inwestycje zagraniczne w Polsce*, ekspertyza na zlecenie Urzędu Komitetu Integracji Europejskiej, Warszawa 2009.

¹⁵ C. Bellak, M. Leibrecht, J.P. Damijan, *Infrastructure Endowment and Corporate Income Taxes as Determinants of Foreign Direct Investment in Central and Eastern European Countries*, „The World Economy” 2009, nr 32(2), s. 267–290, <https://doi.org/10.1111/j.1467-9701.2008.01144.x>.

Pogląd, że konkurencyjność gospodarki Polski jest determinantą napływu inwestycji zagranicznych do Polski, sygnalizowało w 2015 r. Ministerstwo Gospodarki, twierdząc, że: *atrakcyjność inwestycyjna jest odzwierciedleniem stabilności gospodarczej i politycznej oraz dostępności pożądanых zasobów w gospodarce*¹⁶. Wyniki badania przeprowadzonego na potrzeby niniejszego artykułu wskazują na zasadność przytoczonego stwierdzenia. Dodatkowo należy jednak uwzględnić, że stabilność gospodarcza i polityczna to nie wszystko. Współzależność inwestycji i konkurencyjności jest obecnie trudniejsza, gdyż musi odpowiadać wyzwaniom „nowej gospodarki” opartej na technologiach i cyfryzacji. Aby przyciągać inwestycje, państwa bardziej niż stabilnością polityczną czy taną siłą roboczą muszą konkurować ze sobą m.in. w zakresie wiedzy, kapitału ludzkiego i szeroko pojętej infrastruktury¹⁷.

Ponadto, UNCTAD podkreśla wzajemną zależność, w której „nowa gospodarka” cyfrowa ma istotny wpływ na inwestycje, które z kolei są niezbędne dla funkcjonowania takiej gospodarki. Gospodarka cyfrowa jest swoistą szansą dla wzrostu i rozwoju przez wzgląd na swój potencjał do zwiększenia konkurencyjności wszystkich jej sektorów. Wspomniany rozwój jest jednak zależny od regulacji, które muszą uwzględniać zarówno szanse, jak i ryzyko związane z nowym modelem gospodarczym. Przykładowym ryzykiem mogą być niepożądane efekty społeczne. Dlatego też w niniejszym artykule skupiono się również na rekomendacjach w zakresie stymulowania napływu BIZ i konkurencyjności gospodarki, podkreślając – spójnie z tym, co akcentują eksperci UNCTAD – ważną rolę odpowiednich regulacji w tym procesie.

Współzależność napływu BIZ do Polski i konkurencyjności polskiej gospodarki

Istnienie korelacji dla pary zmiennych nie musi świadczyć o bezpośredniej zależności przyczynowej. Niemniej, jeśli korelację występującą między zmiennymi można logicznie zinterpretować, prawdopodobne jest, że wskazuje ona na pewną przyczynowość. Autor artykułu przyjął założenie, że statystycznie istotne skorelowanie napływu BIZ do Polski oraz konkurencyjności polskiej gospodarki może oznaczać istnienie między nimi związku przyczynowego, gdyż ich powiązanie jest logicznie uzasadnione. Badanie empiryczne – omówione w dalszej części – współzależności tych zmiennych dla Polski oraz wnioski dotyczące przyczynowości, rozumianej jako związek przyczynowo-skutkowy między zmienną objaśnianą a zmienną objaśniającą, oparte jest na danych Na-

¹⁶ Ministerstwo Gospodarki, *Bezpośrednie inwestycje zagraniczne w Polsce w 2013 roku*, Warszawa 2015, s. 5.

¹⁷ United Nations Conference on Trade and Development, *World Investment Report 2017*, *op. cit.*, s. 215.

rodowego Banku Polskiego (NBP) – w zakresie napływu BIZ do Polski w latach 2005–2016 oraz danych Światowego Forum Ekonomicznego (WEF, *World Economic Forum*) – w zakresie pozycji konkurencyjnej polskiej gospodarki w latach 2005–2016.

Według Organizacji Współpracy Gospodarczej i Rozwoju (OECD, *Organisation for Economic Co-operation and Development*) BIZ to zaangażowanie kapitałowe w co najmniej 10% akcji lub udziałów spółki bądź posiadanie pakietu dającego prawo do co najmniej 10% głosów na walnym zgromadzeniu lub zgromadzeniu wspólników. Oprócz udziału w kapitale podstawowym, do BIZ zalicza się także transfery na kapitał zapasowy spółki oraz saldo długoterminowych należności i zobowiązań wobec akcjonariuszy lub udziałowców będących nierezydentami. Oznacza to, że BIZ mogą mieć postać transferów pieniężnych na zakup (objęcie) akcji lub udziałów, aporty niepieniężne wnoszone na podwyższanie kapitału podstawowego spółki, a także reinwestowane zyski i długoterminowe kredyty (pożyczki) między powiązаныmi kapitałowo podmiotami transgranicznymi. Taka definicja BIZ, spójna ze standardem BD3 stosowanym przez OECD, jest też zgodna z metodologią bilansu płatniczego według standardu BPM5 stosowanego przez UNCTAD¹⁸.

Komparatywna globalna konkurencyjność państw jest corocznie mierzona przez WEF. W edycji 2017–2018 pomiarem objęto niemal 140 gospodarek¹⁹, które zostały przeanalizowane pod kątem 12 filarów konkurencyjności²⁰. Filary są odzwierciedleniem instytucjonalnych, regulacyjnych i rynkowych czynników konkurencyjności, zidentyfikowanych poprzez badania empiryczne i teoretyczne, a następnie agregowanych przez ekspertów WEF²¹. Z uwagi na ograniczenia dostępności danych oraz spójności metodologicznej niniejszy artykuł obejmuje konkurencyjność Polski w latach 2005–2016²². Jak zaprezentowano na wykresie 1, w tym okresie komparatywna globalna pozycja konkurencyjności Polski

¹⁸ Szczegóły metodologiczne zob. [http://unctad.org/en/Pages/DIAE/Foreign-Direct-Investment-\(FDI\).aspx](http://unctad.org/en/Pages/DIAE/Foreign-Direct-Investment-(FDI).aspx) [dostęp: 1 czerwca 2018 r.].

¹⁹ Liczba analizowanych gospodarek różniła się nieznacznie w poszczególnych latach: 2005 – 125; 2006 – 128; 2007 – 134; 2008 – 133; 2009 – 139; 2010 – 142; 2011 – 144; 2012 – 148; 2013 – 144; 2014 – 140; 2015 – 138; 2016 – 137. Oprócz gospodarek krajowych badania obejmowały także gospodarkę Hongkongu oraz Tajwanu.

²⁰ Opisane w dalszej części, por. także tabelę 1.

²¹ Szczegóły metodologiczne zob. World Economic Forum, *The Global Competitiveness Report 2017–2018*, Geneva 2017, s. 317–324.

²² Za pozycję konkurencyjną w 2016 r. przyjęta została pozycja opublikowana w edycji 2017–2018 corocznego raportu WEF, ze względu na fakt, że większość danych źródłowych edycji 2017–2018 pochodzi z roku 2016. Analogiczne założenie stosowane jest dla lat wcześniejszych. Należy wskazać, że w badanym okresie metodologia pomiaru konkurencyjności przez WEF ulegała nieznacznym modyfikacjom, w szczególności w zakresie efektywności rynku.

wykazywała tendencję wzrostową²³ względem poziomu wyjściowego z 2005 r., oscylując wokół wzrostowego trendu napływu BIZ. Wskazuje to na wzajemną zależność między obydwojema zmiennymi: globalną pozycją konkurencyjną Polski oraz napływem BIZ do Polski. Można ocenić, że w tej parze zmiennych nie należy określać jednoznacznie zmiennej objaśnianej i objaśniającej, również ze względu na zagregowany charakter pomiaru pozycji konkurencyjnej. W zależności od czynników (filarów) warunkujących tę pozycję konkurencyjną oraz od zakresu geograficznego pozycji konkurencyjnej, omawiana współzależność może kształtować się dwojako. Wskazują na to dane empiryczne omówione poniżej.

Napływ BIZ do Polski wykazuje od 1990 r. tendencję wzrostową, co jest odzwierciedleniem rozwoju gospodarczego państwa oraz rosnącego stopnia zintegrowania Polski z gospodarką światową. Na wykresie 1 przedstawiono trend i wahania napływu BIZ do Polski w latach 1990–2016, dodatkowo ilustrując dla okresu od 2005 r. ich wahania na tle konkurencyjności polskiej gospodarki mierzonej przez WEF. Jak można zaobserwować na tym wykresie, trzy z czterech znacznych spadków poziomu napływu BIZ do Polski zbiegło się w czasie z wystąpieniem globalnych uwarunkowań makroekonomicznych.

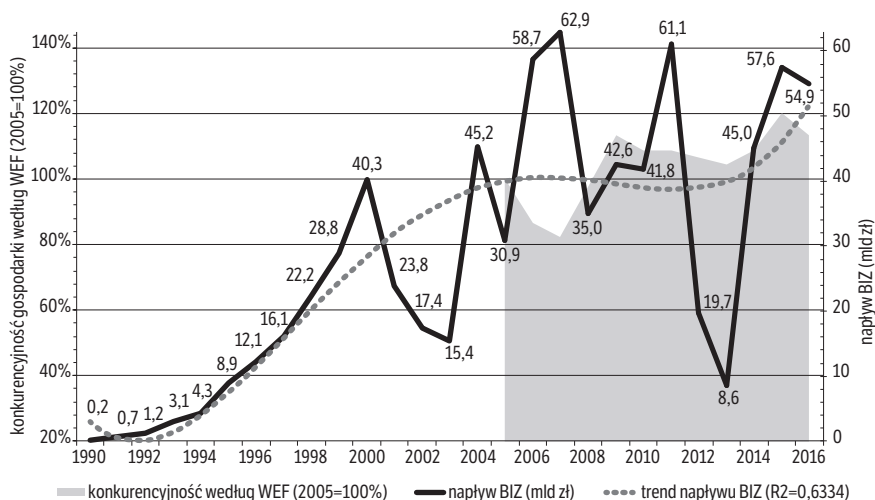
Spadek w latach 2000–2003 był wynikiem kryzysu finansowego związanego z tzw. bańką internetową (*dotcom bubble*). Spadek w roku 2008 był rezultatem kryzysu finansowego wywołanego załamaniem amerykańskiego rynku kredytów hipotecznych. Natomiast spadek w latach 2012–2013 był spowodowany następczym załamaniem gospodarczym w Europie, związanym z nadmiernym zadłużeniem publicznym w państwach członkowskich strefy euro. Wyjątkiem wydaje się być spadek r/r poziomu napływu BIZ z 2005 r., który był najprawdopodobniej efektem sezonowym²⁴, wynikającym z dużego napływu BIZ w 2004 r., tj. roku akcesji Polski do UE, kiedy zanotowano ich wzrost o niemal 200% r/r. Taka zbieżność wahań przepływów inwestycyjnych do Polski z ogólnosiwiatowym cyklem koniunkturalnym wydaje się zjawiskiem naturalnym, gdyż procesy inwestycyjne mają charakter koniunkturalny. Istotnym elementem prowadzonych tu rozważań jest założenie, że wyciągając wnioski na temat relacyjności napływu BIZ względem pozycji Polski w rankingach konkurencyjności²⁵, bardziej niż na absolutnych punktowych wartościach napływu lub absolutnych pozycjach rankingowych należy skupić się na ich porządku i kierunkowej dynamice (ewolucji).

²³ Przedstawiona pozycja konkurencyjna ilustruje pozycję Polski w rankingach WEF, w związku z czym jej wartości mają charakter porządkowy (rangowy). Wartości dla poszczególnych lat oznaczają frakcję pozycji względem poziomu wyjściowego w 2005 r. w celu zilustrowania ewolucji konkurencyjności.

²⁴ W. Lizińska, *Wyzwania gospodarki globalnej*, „Prace i Materiały Instytutu Handlu Zagranicznego Uniwersytetu Gdańskiego” 2012, nr 31, s. 673–686.

²⁵ Mowa o corocznych rankingach konkurencyjności opracowywanych przez WEF.

Wykres 1. Napływ BIZ do Polski w latach 1990–2016 na tle wskaźnika konkurencyjności Polski według WEF

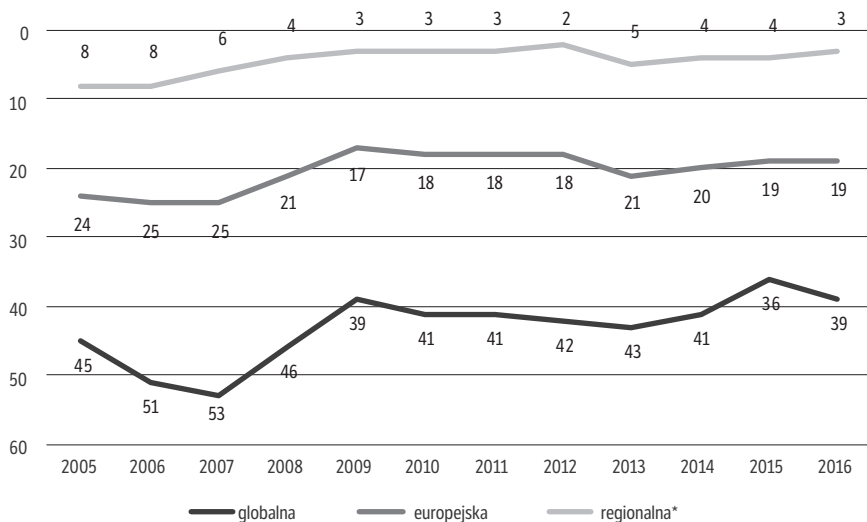

Źródło: dane dotyczące napływu BIZ na podstawie danych Narodowego Banku Polskiego i Ministerstwa Gospodarki (dla okresu 1990–2003 wartości przeliczone z dolarów US lub euro według średniorocznych kursów walut NBP). Dane dotyczące wskaźnika konkurencyjności na podstawie corocznych raportów Światowego Forum Ekonomicznego (z uwzględnieniem opublikowanych korekt obejmujących lata 2006–2015).

Struktura i ewolucja pozycji konkurencyjnej Polski w latach 2005–2016 według kryteriów WEF

Pomiar konkurencyjności gospodarek dokonywany jest m.in. przez WEF w formie wskaźnika globalnej konkurencyjności (GCI lub wskaźnik GCI, *Global Competitiveness Index*). Wskaźnik GCI opiera się na 12 filarach konkurencyjności, które są podzielone na trzy kategorie²⁶. Pierwsza kategoria, zawierająca filary instytucji, infrastruktury, otoczenia makroekonomicznego oraz zdrowia i edukacji, obejmuje kluczowe elementy konkurencyjności gospodarek opartych na czynnikach produkcji. Są one podstawowym orężem dla państw konkurujących ze sobą na globalnych rynkach w obszarach cen, taniej siły roboczej oraz zasobów naturalnych. Kolejne sześć filarów – szkolnictwo wyższe i kształcenie zawodowe, efektywność rynku dóbr i usług, efektywność rynku pracy, rozwój rynku finansowego, gotowość technologiczna oraz rozmiar rynku wewnętrznego i eksportowego, łącznie reprezentuje determinanty konkurencyjności gospodarek opartych na wydajności. Pozwalają one konkurować na globalnych rynkach jakością i produktywnością. Natomiast dwa ostatnie filary – jakość i za-

²⁶ Szczegóły metodologiczne zob. World Economic Forum, *The Global Competitiveness Report 2017–2018*, Geneva 2017, s. 11–12.

Wykres 2. Ewolucja komparatywnej pozycji konkurencyjnej Polski w latach 2005–2016

* Regionalizacja pozycji konkurencyjnej (globalna, europejska, regionalna) zob. przypis 28.

Źródło: na podstawie danych WEF.

awansowanie biznesu oraz innowacyjność – reprezentują elementy konkurencyjności gospodarek opartych głównie na innowacjach w „nowej gospodarce”. Zdaniem niektórych autorów Polska znajduje się w fazie przejściowej, między konkurencyjnością opartą na filarach rozwoju determinowanego przez efektywność (wydajność) a konkurencyjnością warunkowaną przez innowacyjność²⁷.

W niniejszym artykule i przedmiotowym badaniu wprowadzona została regionalizacja²⁸ pozycji konkurencyjnej WEF z uwagi na jej brak w oryginalnych opracowaniach WEF, które z definicji dotyczą tylko globalnej pozycji konkurencyjnej gospodarek. Na wykresie 2 przedstawiono dynamikę pozycji konkurencyjnej Polski w latach 2005–2016 z uwzględnieniem wprowadzonej regionalizacji. Zastosowana koncepcja pozwala dogłębniej zrozumieć czynniki konkurencyjności, gdyż dla napływu BIZ poprawa konkurencyjności względem gospodarek sąsiednich geograficznie może być istotniejsza niż konkurencyjność na tle globalnym. Ilustracją takiego przypadku może być przykład inwestora

²⁷ M. Pawłowska, *Recenzja: Katarzyna Żukrowska (red. nauk.), Otwarcie, konkurencyjność, wzrost*, „Bank i Kredyt” 2017, nr 48(6), s. I–VI.

²⁸ Globalna pozycja konkurencyjna rozumiana jako pozycja Polski wśród wszystkich objętych badaniem WEF gospodarek świata (zob. przypis 19). Europejska pozycja konkurencyjna rozumiana jako pozycja Polski wśród 31 gospodarek Europejskiego Obszaru Gospodarczego (EOG). Regionalna pozycja konkurencyjna rozumiana jako pozycja Polski wśród 11 gospodarek regionu Europy Środkowej i Wschodniej: Bułgarii, Chorwacji, Czech, Estonii, Litwy, Łotwy, Polski, Rumunii, Słowacji, Słowenii i Węgier.

z branży motoryzacyjnej, który chce produkować samochody na potrzeby jednolitego rynku europejskiego. Przed podjęciem decyzji odnośnie do lokalizacji nowej fabryki będzie on brał pod uwagę (m.in.) względną konkurencyjność potencjalnych państw goszczących fabrykę na tle gospodarek UE, a nie ich konkurencyjność wobec państw „zewnętrznych” (np. Chin czy Meksyku).

Komparatywna pozycja konkurencyjna Polski w latach 2005–2016 wykazywała tendencję wzrostową. Poprawa konkurencyjności następowała zarówno na poziomie globalnym, europejskim i regionalnym, plasując Polskę w 2016 r. 5–6 pozycji wyżej niż w 2005 r. Wzrost konkurencyjności Polski jest najbardziej widoczny na poziomie regionu Europy Środkowej i Wschodniej (EŚiW). Wysoka pozycja konkurencyjna Polski w regionie, mierzona kryteriami WEF, jest spójna m.in. z pomiarem atrakcyjności inwestycyjnej w corocznej ankiecie koniunkturalnej Polsko-Niemieckiej Izby Przemysłowo-Handlowej²⁹. Wyniki tej ankiety z 2018 r. wskazują, że Polska „obroniła drugie miejsce na podium, po Czechach” w rankingu atrakcyjności inwestycyjnej państw EŚiW³⁰.

Filary konkurencyjności Polski według kryteriów WEF³¹

1. Otoczenie instytucjonalne (instytucje) jest uwarunkowane ramami administracyjno-prawnymi obrotu gospodarczego, jak również samym zachowaniem uczestników tego obrotu w sektorze publicznym i prywatnym. Badania potwierdzają, że instytucje determinują poziom rozwoju gospodarek³². Empirycznie, na podstawie dużej próby 180 państw, wykazano również, że wpływ jakości otoczenia instytucjonalnego na rozwój gospodarczy jest ważny oraz, że pozytywne zmiany w otoczeniu instytucjonalnym są kluczowe dla osiągnięcia zrównoważonego dobrobytu społecznego³³. Instytucje są więc niejako „zasadami gry” w społeczeństwie i gospodarce³⁴, przy czym instytucje publiczne kształtują polityki i strategie rozwojowe, a właściwe instytucje obszaru prywatnego zapewniają ich zrównoważoną implementację.

²⁹ Pozycja 1. w latach 2013–2015 oraz pozycja 2. w latach 2010–2012 i 2016–2018.

³⁰ Na podstawie informacji Polskiej Agencji Inwestycji i Handlu z 11 kwietnia 2018 r., https://www.paih.gov.pl/20180411/ankieta_koniunkturalna_ahk_polska_stale_atrakcyjna [dostęp: 11 kwietnia 2018 r.].

³¹ Szczegóły dotyczące pozycji konkurencyjnej Polski i jej ewolucja w poszczególnych filarach zob. tabele 1 i 2.

³² L. Ferrini, *The Importance of Institutions to Economic Development*, E-International Relations, 2012.

³³ M. Próchniak, *An attempt to assess the quantitative impact of institutions on economic growth and economic development*, „International Journal of Management and Economics” 2013, nr 38(1), s. 7–30, <https://doi.org/10.2478/ijme-2014-0012>.

³⁴ D. North, *Institutions, Institutional Change and Economic Performance*, Cambridge University Press, Cambridge 1990, s. 4.

2. Infrastruktura, zarówno w postaci transportowej infrastruktury fizycznej, jak również infrastruktury telekomunikacyjnej, jest krytycznym elementem efektywnego funkcjonowania gospodarki. W „nowej gospodarce”, która rozwija się m.in. za sprawą rozwoju infrastruktury umożliwiającej dokonywanie się rewolucji cyfrowych, zakres infrastruktury krytycznej podlega ciągłej ewolucji. Dlatego też należy zasygnalizować, że zakres pomiaru konkurencyjności infrastrukturalnej przez wskaźnik GCI może być niewystarczający do właściwego odzwierciedlenia infrastruktury jako przewagi konkurencyjnej gospodarki.
3. Otoczenie makroekonomiczne, a w zasadzie jego stabilność, jest fundamentem atrakcyjności i wiarygodności gospodarki. Warto zasygnalizować, że poprawa pozycji Polski w aspekcie stabilności makroekonomicznej jest m.in. odzwierciedleniem transformacji i następczego rozwoju gospodarczego, który według szacunków umożliwił w czasie ćwierćwiecza podwojenie wartości PKB (w ujęciu realnym)³⁵, co wielu ocenia jako ogromny sukces gospodarczy.
4. Filar obejmujący zdrowie i edukację skupia się na konkurencyjności i produktywności zasobów ludzkich w gospodarce. Należy zaznaczyć, że ten filar nie odzwierciedla wprost jakości życia społeczeństwa, skupiając się bardziej na zdrowotności i podstawowych kompetencjach siły roboczej, wykorzystywanej jako atut konkurencyjności. Należy zauważyć, że obecnie Polska odchodzi od modelu rozwoju opartego na podaży relatywnie niskokosztowej i dobrze wykształconej siły roboczej, dążąc w zamian do konkurowania wydajnością pracy i wzrostem produktywności³⁶.
5. Szkolnictwo wyższe i kształcenie zawodowe są istotnym filarem dla gospodarek, które pretendują do zwiększania produktywności swojego kapitału ludzkiego. Warto w tym obszarze wskazać ogólnoswiatowy trend wzrostu aspiracji jednostek, co w połączeniu z rosnącą populacją świata oraz rosnącą liczebnością klasy średniej pociąga wzrost ogólnego poziomu wykształcenia ludności globu.
6. Efektywność rynku dóbr i usług jest determinantą efektywnego obrotu wytworzonych dóbr i usług, który jest z kolei istotną składową wydajności gospodarki. Efektywny rynek pozostaje także kluczowym elementem atrakcyjności gospodarki dla konsumentów, co jest niezwykle ważne w dobie modeli biznesowych ukierunkowanych na klienta.
7. Z kolei efektywność rynku pracy jest determinantą efektywnej alokacji zasobów ludzkich w procesach gospodarczych. Wspomniana efektywność warunkuje produktywność gospodarki oraz jej atrakcyjność dla pra-

³⁵ McKinsey & Company, *Poland 2025: Europe's new growth engine*, Warszawa 2015, s. 1.

³⁶ Uchwała nr 8 Rady Ministrów z 14 lutego 2017 r. w sprawie przyjęcia „Strategii na rzecz odpowiedzialnego rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.)”, M.P. poz. 260.

- owników, co może z kolei wpływać na ich motywację i funkcjonowanie w społeczeństwie. Filar konkurencyjności rynku pracy opiera się m.in. na kosztach pracowniczych i elastyczności płac. Można przypuszczać, że nieefektywności polskiego rynku pracy są warunkowane dynamiką płac, gdy te rosną szybciej niż wzrost produktywności (aspekt po stronie pracodawców), oraz, że mogą być też implikacją wpływu obciążeń podatkowych i składek ZUS na motywację i aktywność zawodową na płaszczyźnie mikroekonomicznej (aspekt po stronie pracowników).
8. Następnym filarem efektywności rynku jest efektywność i rozwój rynku finansowego. Jest to filar umożliwiający finansowanie gospodarki, więc jego rozwój wpływa bezpośrednio na efektywność tego finansowania. Zwyczajowe w Europie kontynentalnej finansowanie gospodarki przez sektor bankowy może być uzupełnione finansowaniem poprzez rynek finansowy – przez nadwyżki kapitałowe z kraju i zagranicy – na wzór gospodarek anglosaskich. Możliwości finansowania podmiotów gospodarczych zależą od poziomu rozwoju, struktury i „głębokości” całego rynku finansowego.
 9. Gotowość technologiczna to filar określający adaptacyjną zdolność gospodarki do rozwoju technologii. Ujmuje on przede wszystkim umiejętność podmiotów gospodarczych do wdrażania, wykorzystywania, rozwijania oraz transferu technologii wykorzystywanych w „nowej gospodarce”, także poprzez kanał BIZ. Istotność tego filaru w rozwoju Polski podkreśla „Strategia na rzecz odpowiedzialnego rozwoju”, która: *kładzie nacisk na inteligentną reindustrializację, polegającą na wdrażaniu nowych cyfrowych rozwiązań techniczno-technologiczno-organizacyjnych, jak również rozwoju nowych gałęzi przemysłu opartych na technologiach cyfrowych, zdolnych do tworzenia produktów przełomowych*³⁷.
 10. Pozycję konkurencyjną Polski pod względem rozmiaru rynku zbytu dla polskiej gospodarki należy rozumieć jako rozmiar rynku wewnętrznego i eksportowego. Wielkość rynku jest jedną z podręcznikowych korzyści dla podmiotów gospodarczych, która wynika z mechanizmu korzyści skali³⁸. Pozycja konkurencyjna Polski jako największego rynku w regionie EŚiW i znaczącego rynku w Europie jest stabilna. W skali globalnej Polska oscylowała w okresie ostatnich kilkunastu lat na granicy grupy 20 największych gospodarek świata.
 11. Jakość i zaawansowanie biznesu obejmuje zarówno jakość i zaawansowanie działalności podmiotów gospodarczych, jak również jakość ich

³⁷ *Ibidem.*

³⁸ Korzyści płynące z produkcji masowej, które są spowodowane malejącym przeciętnym kosztem całkowitym, głównie za sprawą rozkładania się kosztów stałych na dużą liczbę jednostek wyrobu.

Tabela 1. Ewolucja komparatywnej pozycji konkurencyjnej Polski w okresie 2005–2016 w poszczególnych filarach według kryteriów WEF

Kat.	Filar konkurencyjności		Trend pozycji w latach 2005–2016 (skumulowana zmiana pozycji od 2005 do 2016 r.)		
			globalnej	europejskiej	regionalnej
I	1	Instytucje	wzrostowy (-3)	wzrostowy (+4)	wzrostowy (+3)
	2	Infrastruktura	wzrostowy (+21)	wzrostowy (+7)	wzrostowy (+6)
	3	Otoczenie makroekonomiczne	wzrostowy (+10)	wzrostowy (+2)	brak (+1)
	4	Zdrowie i edukacja	spadkowy (-17)	spadkowy (-8)	spadkowy (-2)
II	5	Szkolnictwo wyższe i kształcenie zawodowe	spadkowy (-7)	brak (0)	wzrostowy (+2)
	6	Efektywność rynku dóbr i usług	wzrostowy (+11)	wzrostowy (+6)	wzrostowy (+3)
	7	Efektywność rynku pracy	spadkowy (-37)	spadkowy (-8)	brak (-1)
	8	Rozwój rynku finansowego	wzrostowy (+11)	wzrostowy (+8)	wzrostowy (+4)
	9	Gotowość technologiczna	wzrostowy (-1)	brak (-2)	brak (-2)
	10	Rozmiar rynku wewnętrznego i eksportowego	brak (+1)	wzrostowy (+1)	brak (0)
III	11	Jakość i zaawansowanie biznesu	brak (-1)	wzrostowy (+5)	wzrostowy (+4)
	12	Innowacyjność	spadkowy (-16)	brak (-1)	wzrostowy (+1)

Źródło: na podstawie danych WEF. Ewolucja (trend wzrostowy, spadkowy) pozycji konkurencyjnej na podstawie trendu liniowego dla okresu 2005–2016, brak ewolucji dla trendu słabszego od $y = \pm 0,1x$, por. tabelę 2. Wartości liczbowe w nawiasach oznaczają zmianę konkurencyjności według rankingowych pozycji w raportach WEF jako: wartość = pozycja w 2005 – pozycja w 2016. Regionalizacja pozycji konkurencyjnej zob. przypis 28.

strategii. Filar uwzględni także jakość powiązań biznesowych między tymi podmiotami, premiując lokalne struktury kooperacyjne czy klastry przemysłowe (biznesowe). Warto wskazać, że powiązania podmiotów w klastrach są z założenia determinantem wzrostu produktywności i innowacyjności, gdyż konkurencja w klastrze wymusza utrzymywanie najwyższej jakości i standardów działania, co z kolei mobilizuje kadrę menedżerską do zwiększania efektywności zarządzania³⁹.

12. Ostatni filar wskaźnika GCI – innowacyjność – mierzy zaawansowanie gospodarki pod względem aktywności innowacyjnej podmiotów gospodarczych w sektorze prywatnym i publicznym. Oprócz generowania war-

³⁹ A. Grycuk, *Klastry a rozwój regionalny. Klaster usług biznesowych w Krakowie*, „Studia BAS” 2017, nr 1(49), s. 133–167 [Rozwój regionalny, red. D. Grodzka, M. Korolewska].

Tabela 2. Komparatywna pozycja konkurencyjna* Polski w latach 2005–2016 w poszczególnych filarach według kryteriów WEF

Kat.	Filar konkurencyjności	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	Trend		
I	1 Instytucje	G	69	82	88	66	54	52	55	62	56	58	65	72	y=1,234x+a	
		E	28	29	29	24	21	20	20	20	22	20	22	24	24	y=0,542x+a
		R	8	9	9	6	3	2	2	4	3	3	5	6	5	y=0,350x+a
	2 Infrastruktura	G	65	80	96	103	72	74	73	74	74	63	56	53	44	y=3,318x+a
		E	29	29	30	30	29	29	29	29	29	28	28	27	22	y=0,416x+a
		R	9	9	10	10	9	9	9	9	9	8	8	7	3	y=0,378x+a
	3 Otoczenie makroekonomiczne	G	51	56	50	74	61	74	72	65	63	46	45	45	41	y=0,986x+a
		E	21	19	17	23	19	21	22	18	18	18	18	19	19	y=0,147x+a
		R	8	7	5	8	7	9	10	9	9	7	7	7	7	y=0,052x+a
	4 Zdrowie i edukacja	G	21	36	39	35	39	40	43	42	39	40	38	38	38	y=-0,853x+a
		E	13	20	23	22	20	22	25	25	25	25	25	23	21	y=-0,566x+a
		R	2	4	4	4	3	3	5	5	5	6	6	5	4	y=-0,220x+a
5 Szkolnictwo wyższe i kształcenie zawodowe	G	33	35	34	27	26	31	36	37	34	34	31	37	40	y=-0,514x+a	
	E	21	22	21	17	18	18	21	22	21	21	20	20	21	y=-0,035x+a	
	R	7	7	6	4	5	5	4	4	4	5	5	5	5	y=0,161x+a	
6 Efektywność rynku dóbr i usług	G	56	69	65	53	45	52	51	57	51	46	47	45	45	y=1,493x+a	
	E	28	28	27	23	20	21	21	21	21	22	22	22	22	y=0,549x+a	
	R	8	8	7	5	4	5	5	5	5	5	5	5	5	y=0,248x+a	
7 Efektywność rynku pracy	G	41	49	62	50	53	58	57	80	79	81	79	78	78	y=-3,619x+a	
	E	17	18	21	19	19	18	18	22	23	25	24	25	25	y=-0,696x+a	
	R	6	6	8	6	6	6	4	6	6	7	8	6	7	y=-0,049x+a	
8 Rozwój rynku finansowego	G	64	64	68	44	32	34	37	38	35	43	46	46	53	y=1,685x+a	
	E	27	27	29	18	13	14	14	14	14	12	17	17	19	y=1,011x+a	
	R	9	8	10	4	1	1	1	2	3	3	5	4	5	y=0,409x+a	
9 Gotowość technologiczna	G	46	51	46	48	47	48	42	43	48	41	46	46	47	y=0,304x+a	
	E	27	28	27	28	28	29	25	26	29	26	27	27	29	y=-0,004x+a	
	R	8	8	8	9	8	9	6	6	9	7	7	8	10	y=0,011x+a	
10 Rozmiar rynku wewnętrznego i eksportowego	G	22	22	20	20	21	20	19	20	19	21	21	21	21	y=0,077x+a	
	E	7	7	7	7	7	7	6	6	6	6	6	6	6	y=0,126x+a	
	R	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	y=a	
11 Jakość i zaawansowanie biznesu	G	56	68	62	44	50	60	60	65	63	55	54	54	57	y=0,084x+a	
	E	30	30	29	29	30	31	31	30	30	29	29	23	25	y=0,413x+a	
	R	10	10	9	9	10	11	11	10	10	9	9	5	6	y=0,311x+a	
12 Innowacyjność	G	43	58	64	52	54	58	63	65	72	64	60	60	59	y=-1,161x+a	
	E	23	25	28	23	25	25	25	25	25	27	26	23	24	y=0,004x+a	
	R	6	8	8	5	6	6	6	6	6	8	7	5	5	y=0,105x+a	

* Komparatywna pozycja konkurencyjna: globalna (G), europejska (E) i regionalna (R), zob. przypis 28.

Źródło: na podstawie danych WEF.

tości poprzez przesuwanie granicy dostępnej wiedzy i technologii, innowacyjne gospodarki charakteryzują się także odpowiednim otoczeniem dla generowania takiej wartości. Wspomniane otoczenie jest budowane przez wysokie nakłady na prace badawcze i rozwojowe, ścisłą współpracę nauki z szeroko pojętym biznesem oraz ochronę własności intelektualnej.

W tabeli 1 przedstawiono ewolucję komparatywnej pozycji konkurencyjnej Polski w badanym okresie dla poszczególnych filarów według kryteriów WEF, z uwzględnieniem wprowadzonej regionalizacji.

Dynamikę komparatywnej pozycji konkurencyjnej Polski w poszczególnych latach badanego okresu oraz w poszczególnych filarach według kryteriów WEF, również z uwzględnieniem jej regionalizacji, przedstawiono w tabeli 2.

Przyczynowość między napływem BIZ do Polski a konkurencyjnością polskiej gospodarki w latach 2005–2016

Celem omawianego w niniejszym artykule badania współzależności i przyczynowości między napływem BIZ do Polski a konkurencyjnością polskiej gospodarki w latach 2005–2016 jest identyfikacja statystycznie istotnych korelacji⁴⁰ między wartościami łącznego napływu BIZ do Polski a pozycją konkurencyjną Polski w poszczególnych filarach wskaźnika GCI (dalej: korelacja BIZ-GCI dla Polski). Ze względu na rankingowy charakter pomiaru pozycji konkurencyjnej badanie jest oparte na dwóch grupach rangowych szeregów czasowych – szeregach GCI oraz szeregu porządkowym napływu BIZ. Analiza tych szeregów obejmuje dwa pomiary korelacji właściwe dla skali porządkowej – współczynnik korelacji rho-Spearmana oraz współczynnik korelacji tau-Kendalla⁴¹.

Badanie skupia się na determinantach o charakterze stymulanty, tj. na pozytywnych korelacjach BIZ-GCI dla Polski. Taka selektywność poszukiwanych relacji wynika z celu badania i oczekiwania, jakim jest identyfikacja przyczynowości, czyli korelacji wskazujących na stymulowanie ewolucji zmiennej objaśnianej przez zmienną objaśniającą w parze badanych zmiennych makroekonomicznych.

Badanie jest ukierunkowane na weryfikację dwóch uprzednio omówionych hipotez (hipoteza A oraz hipoteza B) na przykładzie Polski.

⁴⁰ Dla poziomu istotności $\alpha = 5\%$, por. R.M. Craparo, „Significance level” [w] N.J. Salkind, *Encyclopedia of Measurement and Statistics*. 3, Thousand Oaks 2007, s. 889–891.

⁴¹ <https://www.statisticssolutions.com/kendalls-tau-and-spearman-rank-correlation-coefficient> [dostęp: 15 marca 2018 r.]. Dla współczynnika korelacji rho-Spearmana przeprowadzony test wartości Z-Fishera oparty na rozkładzie t, dla współczynnika korelacji tau-Kendalla przeprowadzony test Samara-Randles, dla obu współczynników przyjęto jednostronne przedziały ufności ($\alpha = 5\%$).

1. Hipoteza A – napływ BIZ jest czynnikiem warunkującym konkurencyjność gospodarki państwa goszczącego.
2. Hipoteza B – konkurencyjność gospodarki państwa goszczącego jest czynnikiem warunkującym napływ BIZ.

Synteza wyników badania – przedstawiona w tabeli 3 – sugeruje, że wśród korelacji BIZ-GCI dla Polski zidentyfikowano:

- 7 istotnych stymulantów dla przesuniętych szeregów czasowych, gdzie napływ BIZ jest zmienną objaśniającą, a konkurencyjność jest zmienną objaśnianą, w kilku obszarach (otoczenia instytucjonalnego, szkolnictwa wyższego i kształcenia zawodowego, efektywności rynku dóbr i usług, rozwoju rynku finansowego oraz innowacyjności),
- 1 istotną stymulantę dla przesuniętych szeregów czasowych, gdzie konkurencyjność jest zmienną objaśniającą, a napływ BIZ jest zmienną objaśnianą, w jednym obszarze (infrastruktury),
- 1 istotną stymulantę dla nieprzesuniętych szeregów czasowych, w jednym obszarze (otoczenia makroekonomicznego⁴²),
- dla badanych 273 korelacji, przy użyciu 546 współczynników korelacji rangowej, zidentyfikowanych zostało 9 statystycznie istotnych korelacji w postaci stymulanty.

Wyniki badania pokazują, że dla wzajemnej relacji między konkurencyjnością polskiej gospodarki a napływem BIZ do Polski statystycznie istotne stymulanty⁴³ można zaobserwować zarówno dla przyczynowości zawartej w hipotezie A, jak i w hipotezie B.

Należy także wskazać, że gdyby analiza objęła tylko globalną pozycję konkurencyjną polskiej gospodarki bez uwzględnienia regionalizacji pozycji konkurencyjnej⁴⁴ wprowadzonej w niniejszym artykule – tj. bez europejskiej pozycji konkurencyjnej polskiej gospodarki oraz bez regionalnej pozycji konkurencyjnej polskiej gospodarki, to przypadków zidentyfikowanych determinantów byłoby mniej – 4 zamiast 9 stymulantów. W związku z tym zaproponowana regionalizacja pozycji konkurencyjnej pozwala na pełniejsze wnioskowanie w dalszej części.

Szczegółowe wyniki badania, zawierające wartości współczynników korelacji oraz ich statystyczne P-wartości, przedstawiają kolejne tabele 4–6.

⁴² Ta stymulanta została zidentyfikowana dla nieprzesuniętych szeregów czasowych, w związku z czym można ją przyporządkować do hipotezy A jak i do hipotezy B. Wniosek 4 w dalszej części jest sformułowany na podstawie intuicyjnego przyporządkowania tej stymulanty do hipotezy B – stabilność makroekonomiczna warunkuje (przyciąga) BIZ.

⁴³ Zob. przypis 40.

⁴⁴ Zob. przypis 28.

Tabela 3. Statystycznie istotne współzależności pomiędzy konkurencyjnością Polski a napływem BIZ do Polski w latach 2005–2016

Filar konkurencyjności	Istotne korelacje (stymulanty)																							
	Hipoteza A									Hipoteza B														
	kolumna 1			kolumna 2			kolumna 3			kolumna 4			kolumna 5			kolumna 6			kolumna 7					
	G	E	R	G	E	R	G	E	R	G	E	R	G	E	R	G	E	R	G	E	R			
G – konkurencyjność globalna	S																							
E – konkurencyjność europejska																								
R – konkurencyjność regionalna																								
Instytucje	S	S																						
Infrastruktura																								
Otoczenie makroekonomiczne																								
Zdrowie i edukacja																								
Szkolnictwo wyższe i kształcenie zawodowe	S																							
Efektywność rynku dóbr i usług																								
Efektywność rynku pracy																								
Rozwój rynku finansowego	S																							
Gotowość technologiczna																								
Rozmiar rynku wewnętrznego i eksportowego																								
Jakości i zaawansowanie biznesu																								
Innowacyjność																								
Wskaźnik GCI (wszystkie filary)																								

Źródło: na podstawie istotności współczynników korelacji rho-Spearmana i tau-Kendalla pomiędzy szeregami czasowymi: [pozycji konkurencyjnej polskiej gospodarki w poszczególnych filarach wskaźnika GCI dla okresu 2005–2016] oraz [napływu BIZ do Polski dla okresu 2005–2016], gdzie S = stymulant. Wartości współczynników korelacji i ich P-wartości zob. tabele 4–6.

Tabela 4. Współzależność między globalną konkurencyjnością Polski a napływem BIZ do Polski w latach 2005–2016. Wartości współczynników korelacji rho-Spearmana i tau-Kendalla*

Filar konkurencyjności [rho] – współczynnik korelacji rho-Spearmana [tau] – współczynnik korelacji tau-Kendalla [P-w] – P-wartość	GCI: t+3 BIZ: t		GCI: t+2 BIZ: t		GCI: t+1 BIZ: t		GCI: t BIZ: t		GCI: t BIZ: t+2		GCI: t BIZ: t+3	
	[rho] [P-w]	[tau] [P-w]	[rho] [P-w]	[tau] [P-w]	[rho] [P-w]	[tau] [P-w]	[rho] [P-w]	[tau] [P-w]	[rho] [P-w]	[tau] [P-w]	[rho] [P-w]	[tau] [P-w]
Instytucje	0,783 0,0063	0,611 0,0109	0,248 0,2444	0,200 0,2104	-0,400 0,8886	-0,236 0,8442	-0,350 0,8674	-0,303 0,9149	-0,100 0,6151	-0,103 0,6115	0,022 0,4644	-0,283 0,7700
Infrastruktura	-0,377 0,8411	-0,254 0,8273	-0,109 0,6183	-0,045 0,5713	-0,410 0,8948	-0,330 0,9201	-0,081 0,5983	-0,046 0,5817	0,187 0,2912	0,110 0,3197	0,315 0,1043	-0,141 0,7499
Otoczenie makroekonomiczne	-0,385 0,8469	-0,197 0,7685	-0,310 0,6183	-0,225 0,8154	-0,196 0,7181	-0,183 0,7826	0,389 0,1058	0,260 0,1213	0,214 0,2636	0,110 0,3197	0,405 0,0580	-0,301 0,7846
Zdrowie i edukacja	-0,574 0,9469	-0,377 0,9159	0,179 0,3103	0,047 0,4274	0,203 0,2749	0,153 0,2631	-0,081 0,5991	-0,047 0,5826	0,487 0,0662	0,359 0,0667	0,349 0,1144	-0,017 0,5173
Szkolnictwo wyższe	0,580 0,0509	0,457 0,0458	0,324 0,1804	0,230 0,1826	-0,233 0,7551	-0,224 0,8271	-0,274 0,8058	-0,109 0,6856	0,233 0,2449	0,150 0,2648	0,250 0,1606	-0,427 0,8740
Efektywność rynku dóbr i usług	-0,160 0,6592	-0,171 0,7365	0,213 0,2769	0,205 0,2085	0,315 0,1727	-0,204 0,8055	-0,021 0,5259	0,031 0,4452	-0,073 0,5843	-0,037 0,5621	0,255 0,2382	0,180 0,2362
Efektywność rynku pracy	-0,176 0,6745	-0,197 0,7685	0,529 0,0580	0,405 0,0530	0,105 0,3796	0,000 0,5000	0,098 0,3809	0,015 0,4726	0,314 0,1732	0,220 0,1744	-0,018 0,5199	-0,250 0,7418
Rozwój rynku finansowego	0,750 0,0100	0,611 0,0109	0,479 0,0808	0,378 0,0642	-0,327 0,8371	-0,236 0,8442	-0,424 0,8302	-0,321 0,8511	-0,191 0,7135	-0,147 0,7339	0,045 0,4867	-0,234 0,7280
Gotowość technologiczna	0,051 0,4481	0,059 0,4153	-0,543 0,9477	-0,377 0,9285	0,009 0,4893	0,038 0,4371	0,192 0,2751	0,144 0,2645	-0,482 0,9332	-0,405 0,9528	0,163 0,3419	0,077 0,4223
Rozmiar rynku wewnętrznego i eksportowego	0,080 0,4188	0,065 0,4108	0,259 0,2345	0,264 0,1665	0,196 0,2818	0,166 0,2544	-0,138 0,6659	-0,170 0,7640	-0,599 0,9744	-0,488 0,9747	-0,348 0,8684	0,430 0,1237
Jakość i zaawansowanie biznesu	-0,226 0,7206	-0,197 0,7685	0,103 0,3882	0,045 0,4287	0,159 0,3198	0,073 0,3774	-0,049 0,5601	-0,076 0,6345	-0,018 0,5212	-0,073 0,6226	0,243 0,2492	-0,176 0,6745
Innowacyjność	-0,100 0,6010	-0,111 0,6617	0,255 0,2382	0,180 0,2362	0,196 0,2814	0,093 0,3477	-0,021 0,5259	-0,123 0,7092	0,411 0,1046	0,315 0,0915	0,061 0,4336	0,335 0,8107
Wskaźnik GCI (wszystkie filary)	-0,187 0,6826	-0,059 0,5847	-0,123 0,6326	-0,070 0,6078	-0,138 0,6571	-0,094 0,6535	0,035 0,4567	0,063 0,3908	-0,064 0,5744	-0,037 0,5626	0,080 0,4133	-0,310 0,7913

* Testy istotności współczynników korelacji zob. przypis 41 (P-wartości dla jednostronnych przedziałów ufności).

Źródło: na podstawie badań empirycznych autora.

Tabela 5. Współzależność między europejską konkurencyjnością Polski a napływem BIZ do Polski w latach 2005–2016. Wartości współczynników korelacji rho-Spearmana i tau-Kendalla

Filar konkurencyjności [rho] – współczynnik korelacji rho-Spearmana [tau] – współczynnik korelacji tau-Kendalla [p-w] – P-wartość	GCI: t+3 BIZ: t		GCI: t+2 BIZ: t		GCI: t+1 BIZ: t		GCI: t BIZ: t		GCI: t BIZ: t+1		GCI: t BIZ: t+2		GCI: t BIZ: t+3			
	[rho] [p-w]	[tau] [p-w]	[rho] [p-w]	[tau] [p-w]	[rho] [p-w]	[tau] [p-w]	[rho] [p-w]	[tau] [p-w]	[rho] [p-w]	[tau] [p-w]	[rho] [p-w]	[tau] [p-w]	[rho] [p-w]	[tau] [p-w]	[rho] [p-w]	[tau] [p-w]
Instytucje	0,624	0,464	0,349	0,242	-0,377	-0,256	-0,367	-0,323	-0,217	-0,173	-0,136	-0,047	-0,043	-0,118	0,6657	0,6657
Infrastruktura	-0,376	-0,279	-0,151	-0,123	-0,407	-0,308	-0,064	-0,053	0,294	0,175	0,330	0,225	-0,100	-0,075	0,6006	0,5997
Otoczenie makroekonomiczne	0,259	0,183	-0,280	-0,215	-0,188	-0,159	0,040	0,033	-0,190	-0,156	0,364	0,189	-0,051	-0,029	0,5515	0,5422
Zdrowie i edukacja	-0,149	-0,155	0,346	0,270	0,094	0,040	0,032	0,016	0,520	0,398	0,233	0,123	-0,556	-0,389	0,9399	0,9191
Szkolnictwo wyższe	0,222	0,150	0,107	0,074	0,007	0,000	-0,106	-0,152	0,117	0,119	0,019	0,025	-0,211	-0,252	0,7069	0,8125
Efektywność rynku dóbr i usług	0,532	0,417	0,279	0,199	-0,094	-0,119	0,151	-0,099	-0,464	-0,311	-0,093	-0,047	-0,119	-0,059	0,6200	0,5847
Efektywność rynku pracy	0,338	0,319	0,281	0,184	0,028	0,038	-0,004	0,016	0,253	0,094	0,6004	0,5726	-0,502	-0,354	0,9159	0,9004
Rozwój rynku finansowego	0,545	0,412	0,455	0,349	-0,359	-0,321	-0,470	-0,362	-0,281	-0,191	0,123	0,070	0,068	0,059	0,4309	0,4153
Gotowość technologiczna	0,0647	0,0671	0,0930	0,0857	0,8606	0,9103	0,9384	0,9450	0,7988	0,7859	0,674	0,3922	0,409	0,210	0,2600	0,2256
Gotowość technologiczna	0,051	0,030	-0,446	-0,263	0,051	0,059	0,283	0,197	-0,479	-0,374	-0,068	0,024	0,248	0,210	0,2600	0,2256
Rozmiar rynku wewnętrznego i eksportowego	0,4479	0,4571	0,9018	0,8440	0,4406	0,4050	0,1866	0,1985	0,9321	0,9361	0,5742	0,4634	0,548	0,471	0,5000	0,6331
Jakość i zaawansowanie biznesu	-0,365	-0,314	-0,213	-0,183	-0,173	-0,148	-0,048	-0,041	-0,346	-0,295	0,000	0,000	0,472	0,392	0,0997	0,0880
Innowacyjność	0,8331	0,8492	0,7229	0,7388	0,6947	0,7081	0,5592	0,5636	0,8517	0,8633	0,5000	0,5000	0,0634	0,0607	0,5000	0,5000
Wskaźnik GCI (wszystkie filary)	-0,650	-0,509	-0,239	-0,221	0,170	0,020	0,084	0,085	-0,014	0,000	0,415	0,316	0,472	0,392	0,0092	0,100
	0,9709	0,9663	0,7471	0,8000	0,3091	0,4676	0,3982	0,3599	0,5167	0,5000	0,1164	0,1226	0,0997	0,0880	0,4072	0,3639
	-0,656	-0,464	0,044	0,097	0,468	0,407	-0,146	-0,118	0,202	0,166	-0,019	0,000	0,092	0,100	0,4072	0,3639
	0,9724	0,9508	0,4521	0,3548	0,0731	0,0497	0,6748	0,6931	0,2754	0,2530	0,5213	0,5000	0,4072	0,3639	0,4072	0,3639
	0,351	0,269	0,185	0,094	0,028	-0,058	-0,149	-0,064	0,370	-0,267	-0,031	-0,047	-0,128	-0,090	0,4072	0,3639
	0,1775	0,1664	0,3042	0,3571	0,4678	0,5942	0,6777	0,6098	0,8779	0,8663	0,5337	0,5726	0,6289	0,6266	0,6289	0,6266

Źródło: jak pod tabelą 4.

Tabela 6. Współzależność między regionalną konkurencyjnością Polski a napływem BIZ do Polski w latach 2005–2016. Wartości współczynników korelacji rho-Spearmana i tau-Kendalla

Filar konkurencyjności [rho] – współczynnik korelacji rho-Spearmana [tau] – współczynnik korelacji tau-Kendalla [P-w] – P-wartość	GCI: t+3 BIZ: t		GCI: t+2 BIZ: t		GCI: t+1 BIZ: t		GCI: t BIZ: t		GCI: t BIZ: t+1		GCI: t BIZ: t+2		GCI: t BIZ: t+3	
	[rho] [P-w]	[tau] [P-w]	[rho] [P-w]	[tau] [P-w]	[rho] [P-w]	[tau] [P-w]	[rho] [P-w]	[tau] [P-w]	[rho] [P-w]	[tau] [P-w]	[rho] [P-w]	[tau] [P-w]	[rho] [P-w]	[tau] [P-w]
Instytucje	0,551 0,0621	0,354 0,1004	0,380 0,1391	0,256 0,1587	-0,267 0,7860	-0,153 0,7365	-0,300 0,8281	-0,268 0,8809	-0,257 0,7771	-0,208 0,8070	-0,214 0,7237	-0,092 0,6414	-0,143 0,6437	-0,203 0,7710
Infrastruktura	-0,376 0,8407	-0,279 0,8394	-0,151 0,6615	-0,123 0,6800	-0,407 0,8931	-0,308 0,8925	-0,064 0,5780	-0,053 0,5879	0,294 0,1901	0,175 0,2453	0,330 0,1756	0,225 0,2055	-0,100 0,6006	-0,075 0,5997
Otoczenie makroekonomiczne	-0,195 0,6925	-0,160 0,7123	-0,285 0,7877	-0,199 0,7745	0,010 0,4888	0,042 0,4340	0,516 0,0429	0,478 0,0215	0,207 0,2705	0,101 0,3424	0,318 0,1854	0,424 0,1773	-0,282 0,7690	-0,150 0,7048
Zdrowie i edukacja	0,077 0,4217	0,000 0,5000	0,263 0,2318	0,221 0,2013	0,321 0,1679	0,244 0,1641	-0,004 0,5044	-0,017 0,5283	0,279 0,2029	0,177 0,2353	0,124 0,3666	0,024 0,4634	-0,744 0,9892	-0,569 0,9796
Szkolnictwo wyższe i kształcenie zawodowe	-0,183 0,6809	-0,157 0,6972	0,277 0,2189	0,201 0,2340	0,391 0,1173	0,288 0,1298	-0,230 0,7639	-0,198 0,7941	-0,647 0,9843	-0,526 0,9815	-0,331 0,8245	-0,277 0,8511	0,572 0,0538	0,402 0,0776
Efektywność rynku dóbr i usług	0,274 0,2379	0,236 0,2193	0,545 0,0517	0,470 0,0462	-0,069 0,5803	-0,078 0,6181	-0,225 0,7592	-0,182 0,7716	-0,422 0,9022	-0,352 0,9148	0,055 0,4402	0,083 0,3795	0,055 0,4441	0,100 0,3639
Efektywność rynku pracy	0,5744	0,5462	0,2694	0,2486	0,3145	0,3026	0,5289	0,4691	0,205	0,6081	0,8768	0,8696	0,4798	0,4501
Rozwój rynku finansowego	0,1055	0,0532	0,1252	0,1360	0,5695	0,6243	0,8071	0,8169	0,8254	0,8819	0,7800	0,7662	0,6524	0,6252
Gotowość technologiczna	0,299	0,210	-0,349	-0,193	-0,042	-0,076	-0,276	-0,205	-0,313	-0,283	-0,276	-0,184	-0,153	-0,087
Rozmiar rynku wewnętrznego i eksportowego	0,2170	0,2256	0,8386	0,7705	0,5492	0,5324	0,3638	0,3599	0,9750	0,962	0,4102	0,3882	0,4457	0,4108
Jakość i zaawansowanie biznesu	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000
Innowacyjność	-0,650	-0,509	-0,239	-0,221	0,170	0,020	0,084	0,085	-0,014	0,000	0,415	0,316	0,472	0,392
Wskaźnik GCI (wszystkie filary)	0,9709	0,9663	0,7471	0,8000	0,3091	0,4676	0,3982	0,3599	0,5167	0,5000	0,1164	0,1226	0,0997	0,0880
	-0,692	-0,545	0,038	0,076	0,555	0,473	-0,096	-0,070	-0,154	-0,105	-0,085	-0,053	0,149	0,104
	0,9805	0,9716	0,4583	0,3882	0,0382	0,0298	0,6161	0,6146	0,6749	0,6617	0,5925	0,5775	0,3509	0,3615
	0,168	0,096	0,190	0,099	0,296	0,199	-0,133	-0,099	-0,538	-0,428	-0,241	-0,189	0,119	0,118
	0,3324	0,3684	0,2995	0,3531	0,1885	0,2092	0,6597	0,6646	0,9562	0,9606	0,7486	0,7680	0,3800	0,3343

Źródło: jak pod tabelą 4.

Wnioski dla Polski

Wniosek 1. Przegląd literatury i przeprowadzone badanie empiryczne sugerują, że nie należy jednoznacznie wskazywać kierunku współzależności między napływem BIZ do Polski a konkurencyjnością polskiej gospodarki oraz określać zmiennej objaśnianej i objaśniającej. Związek przyczynowo-skutkowy tych zmiennych w przypadku Polski kształtował się na przestrzeni ostatnich kilkunastu lat dwojako:

- spójnie z hipotezą, że napływ BIZ w niektórych aspektach mógł istotnie determinować konkurencyjność gospodarki, oraz
- spójnie z hipotezą, że ewolucja konkurencyjności gospodarki w niektórych aspektach mogła istotnie determinować napływ BIZ.

Dlatego też obydwa kierunki współzależności powinny być uwzględniane przy tworzeniu regulacji proinwestycyjnych, prorozwojowych i tych zwiększających konkurencyjność gospodarki, w celu osiągnięcia ich większej sprawczości i efektywności.

Wniosek 2. W okresie 2005–2016 do Polski napłynęło łącznie ponad 500 mld zł w postaci BIZ. Ich pozytywny związek z poprawą otoczenia instytucjonalnego oraz rozwojem rynku finansowego należy uznać za zrozumiałe, zakładając, że zagraniczny kapitał „wymagał” od polskiej gospodarki odpowiednich „zasad gry” oraz możliwości finansowania. Natomiast uzasadnienia pozytywnego związku ze wzrostem efektywności rynku dóbr i usług można szukać w zwiększonej ofercie i konkurencji na rynku (za sprawą podmiotów z zagranicznym kapitałem), co miało – przynajmniej w kwestii cenowej – korzystne efekty dla konsumentów. W tym aspekcie znaczenie miał również rosnący eksport Polski, wypracowywany m.in. także przez podmioty z udziałem kapitału zagranicznego. Napływ BIZ w największym stopniu stymulował poprawę globalnej i europejskiej konkurencyjności instytucjonalnej Polski. Na podstawie danych za ostatnie kilkanaście lat można stwierdzić, że globalna i europejska komparatywna⁴⁵ pozycja konkurencyjna polskiej gospodarki w zakresie instytucji była statystycznie zależna od zmienności napływu BIZ do Polski⁴⁶.

Wniosek 3. Mało intuicyjna może być prawdopodobna⁴⁷ historyczna relacja między napływem BIZ a pogorszeniem globalnej konkurencyjności Polski w zakresie szkolnictwa wyższego i kształcenia zawodowego. Oprócz powodów

⁴⁵ Pozycja porównawcza o porządkowym (rankingowym) charakterze.

⁴⁶ Na podstawie współczynnika korelacji rho-Spearmana 0,783 (P-wartość = 0,0063) między opóźnionym (t+3) szeregiem czasowym globalnej konkurencyjności Polski w filarze instytucji, a szeregiem czasowym rangowych poziomów napływu BIZ oraz na podstawie współczynnika korelacji tau-Kendalla 0,611 (P-wartość = 0,0109) między tymi szeregami; oraz na podstawie współczynnika korelacji rho-Spearmana 0,624 (P-wartość = 0,0363) między opóźnionym (t+3) szeregiem czasowym europejskiej konkurencyjności Polski w filarze instytucji a szeregiem czasowym rangowych poziomów napływu BIZ. Zob. tabele 4 i 5.

⁴⁷ Na podstawie współczynnika korelacji tau-Kendalla 0,457 (P-wartość = 0,0458) między opóźnionym (t+3) szeregiem czasowym globalnej konkurencyjności Polski w filarze

egzogenicznych, takich jak wzrost ogólnego poziomu wykształcenia ludności na świecie, można poszukiwać powodów endogenicznych tego zjawiska. Wydaje się, że to nie napływ BIZ wraz z kształtowanym przez niego popytem na rynku pracy, a reformy szkolnictwa, w szczególności w zakresie kształcenia zawodowego, mogły skutkować obniżaniem – relatywnie do innych gospodarek – jakości kształcenia polskiego kapitału ludzkiego.

Wniosek 4. Wśród motywów napływu BIZ do danego państwa wskazywanych przez UNCTAD znajduje się rozmiar i potencjał lokalnego rynku (inwestycje ukierunkowane na rynek), zasoby lokalnej gospodarki, w tym infrastruktura i kapitał ludzki (inwestycje ukierunkowane na zasoby) oraz efektywność tych zasobów i ich zintegrowanie z gospodarką światową (inwestycje ukierunkowane na efektywność). Zidentyfikowane w badaniu determinanty napływu BIZ do Polski to konkurencyjność infrastrukturalna i stabilność makroekonomiczna. Największy wpływ na stymulowanie napływu BIZ do Polski w latach 2005–2016 mogła mieć poprawiająca się globalna konkurencyjność infrastrukturalna Polski. Na podstawie danych za ostatnie kilkanaście lat można stwierdzić, że zmienność napływu BIZ do Polski była statystycznie zależna od globalnej komparatywnej⁴⁸ pozycji konkurencyjnej polskiej gospodarki w zakresie infrastruktury⁴⁹. Dlatego też wydaje się, że rozwój infrastruktury powinien być priorytetowym obszarem polityki gospodarczej państwa, gdyż powoduje on rozwój gospodarczy *per se*, wzrost inwestycji oraz wzrost konkurencyjności gospodarki. Należy jednak zaznaczyć, że konkurencyjność mierzona wskaźnikiem GCI (w tym dla infrastruktury) nie uwzględnia w sposób całościowy aspektów, na które wskazują eksperci Banku Światowego w ramach koncepcji konkurencyjności inwestycyjnej kraju. Dlatego w celu pełnego zobrazowania infrastrukturalnych determinantów napływu BIZ do Polski niezbędne byłoby przeprowadzenie bardziej szczegółowych badań, aby zweryfikować m.in., czy i jak Polska przyciągała BIZ odpowiednią infrastrukturą.

Wniosek 5. W filarach gotowości technologicznej, jakości i zaawansowania biznesu oraz innowacyjności napływ BIZ do Polski w latach 2005–2016 nie wydawał się stymulować poprawy konkurencyjności polskiej gospodarki⁵⁰. Są to obszary kluczowe dla rozwoju w „nowej gospodarce”, gdzie wartość jest

szkolnictwa wyższego i kształcenia zawodowego a szeregiem czasowym rangowych poziomów napływu BIZ. Zob. tabelę 4.

⁴⁸ Zob. przypis 45.

⁴⁹ Na podstawie współczynnika korelacji rho-Spearmana 0,578 (P-wartość = 0,0402) między opóźnionym (t+2) szeregiem czasowym rangowych poziomów napływu BIZ, a szeregiem czasowym globalnej konkurencyjności Polski w filarze infrastruktury. Zob. tabelę 4.

⁵⁰ Wprawdzie napływ BIZ był istotną stymulantą ewolucji pozycji konkurencyjnej polskiej gospodarki w EOG w filarze innowacyjności (współczynnik korelacji tau-Kendalla 0,407; P-wartość = 0,0497), ale ta konkurencyjność w okresie 2005–2016 spadła, nie wykazując tendencji wzrostowej, tj. nie uległa poprawie. Zob. tabele 2 i 5.

w coraz mniejszym stopniu tworzona za pomocą pracy i kapitału, a w coraz większym – za pomocą wiedzy. Badanie identyfikuje jedynie, że napływ BIZ do Polski mógł stymulować rosnącą konkurencyjność innowacyjną polskiej gospodarki w regionie EŚiW. Na podstawie danych za ostatnie kilkanaście lat można stwierdzić, że regionalna komparatywna⁵¹ pozycja konkurencyjna polskiej gospodarki w zakresie innowacyjności była statystycznie zależna od zmienności napływu BIZ do Polski⁵². Ale konkurencyjność dwóch innych filarów już takiej zależności nie wykazuje, podobnie jak konkurencyjność polskiej innowacyjności w skali globalnej. Kwestie innowacyjności i rozwoju gałęzi gospodarki opartych na inteligentnych technologiach są obecnie modnym tematem dyskusji tzw. okołogospodarczych. Zgodnie z tym trendem spowodowanie wzrostu innowacyjności gospodarki jest także jednym z oczekiwanych efektów „Strategii na rzecz odpowiedzialnego rozwoju”⁵³. Wydaje się, że najbardziej pożądane jest i będzie selektywne przyciąganie takich BIZ, które uprawdopodobniają wzrost konkurencyjności Polski w realiach „nowej gospodarki”. Dlatego też pomiar ich wpływu na taką konkurencyjność (np. według wskaźnika GCI dla obszarów innowacyjności oraz jakości i zaawansowania biznesu) powinien otrzymać odpowiednią uwagę ekonomistów i polityków. Istotne jest więc poszukiwanie odpowiedzi na pytanie, dlaczego rosnący napływ BIZ do Polski nie spowodował wzrostu konkurencyjności w zakresie innowacyjności polskiej gospodarki.

Wniosek 6. Badanie sugeruje brak korelacji między napływem BIZ a efektywnością rynku pracy oraz fakt, że w analizowanym okresie konkurencyjność polskiej gospodarki pod względem efektywności rynku pracy malała. Oznacza to, że w latach 2005–2016 alokacja zasobów ludzkich w procesach gospodarczych była w Polsce coraz mniej efektywna. Jest to niepokojąca tendencja, gdyż ze społecznego punktu widzenia funkcjonowanie rynku pracy wydaje się istotnym wskaźnikiem wpływającym na postrzeganie kondycji gospodarki. Aspekt społeczny BIZ w postaci ilości nowo utworzonych lub utrzymanych (poprzez napływ BIZ) miejsc pracy jest często używany w argumentacji dotyczącej korzyści napływu inwestycji z zagranicy. Ilość utworzonych (utrzymanych) miejsc pracy to jeden z głównych mierników w zakresie efektów funkcjonowania specjalnych stref ekonomicznych przedstawiany corocznie Sejmowi na podstawie

⁵¹ Zob. przypis 45.

⁵² Na podstawie współczynnika korelacji rho-Spearmana 0,555 (P-wartość = 0,0382) między opóźnionym (t+1) szeregiem czasowym regionalnej konkurencyjności Polski w filarze innowacyjności, a szeregiem rangowych poziomów napływu BIZ oraz na podstawie współczynnika korelacji tau-Kendalla 0,473 (P-wartość = 0,0298) między tymi szeregami. Zob. tabelę 6.

⁵³ *W perspektywie długookresowej zmieni się struktura PKB Polski w wyniku zwiększenia roli innowacji w jego tworzeniu.* Zob. przypis 36.

ustawy o specjalnych strefach ekonomicznych⁵⁴. Ilość miejsc pracy to także istotny parametr używany przez Polską Agencję Inwestycji i Handlu w dyskusjach na temat napływu inwestycji do Polski⁵⁵. Nasuwa się więc postulat, aby w dyskusjach publicznych, oprócz pomiaru ilościowego, uwzględnić także aspekt jakościowy wpływu BIZ na rynek pracy. Wspomniany historyczny brak korelacji między napływem BIZ a efektywnością rynku pracy powinien być wskazówką na przyszłość, aby regulacje stymulowały takie skorelowanie. Wydaje się, że ustawa o wspieraniu nowych inwestycji⁵⁶ (obowiązująca od 30 czerwca 2018 r.) stara się uwzględnić ten aspekt poprzez wprowadzenie kryteriów jakościowych, które zgodnie ze „Strategią na rzecz odpowiedzialnego rozwoju” mają weryfikować wpływ inwestycji na wzrost konkurencyjności polskiej gospodarki oraz wpływ na rozwój gospodarczy regionu.

Podsumowanie

Niniejszy artykuł obejmował zagadnienie przyczynowości między napływem BIZ do Polski a konkurencyjnością polskiej gospodarki, prezentując syntetyczne wnioski z przeprowadzonego badania i przeglądu literatury. Na przykładzie Polski omówione zostały argumenty dla potwierdzenia obydwu hipotez obecnych w dyskusjach i literaturze przedmiotu. Bazując na przeprowadzonej analizie, stwierdzono, że konkurencyjność polskiej gospodarki w niektórych obszarach była istotnie determinowana przez napływ BIZ do Polski oraz, że konkurencyjność gospodarki w niektórych obszarach istotnie determinowała napływ BIZ do Polski. Dlatego też taka dwukierunkowa przyczynowość powinna być uwzględniana przy tworzeniu regulacji proinwestycyjnych i prorozwojowych dla osiągnięcia ich większej efektywności. Argument ten dotyczy zarówno pobudzania napływu inwestycji zagranicznych do Polski, jak i zwiększania konkurencyjności polskiej gospodarki.

Przedstawione wnioski wskazują, że historycznie kluczową determinantą napływu BIZ do Polski mogła być poprawiająca się konkurencyjność infrastrukturalna polskiej gospodarki. Pozwala to postulować, by rozwój infrastruktury stał się priorytetowym obszarem polityki gospodarczej, gdyż powoduje rozwój gospodarczy *per se*, wzrost inwestycji oraz wzrost konkurencyjności gospodarki. Wnioski wskazują też, że napływ BIZ do Polski w największym stopniu korelował z poprawą jej konkurencyjności instytucjonalnej. Jak można przypuszczać, zagraniczny kapitał w postaci BIZ „wymagał” bowiem od polskiej gospodarki odpowiednich „zasad gry”. Zidentyfikowane zostały również inne elementy kon-

⁵⁴ Ustawa z 20 października 1994 r. o specjalnych strefach ekonomicznych, Dz.U. nr 123, poz. 600, ze zm., art. 26.

⁵⁵ Na przykład informacja Polskiej Agencji Inwestycji i Handlu z 1 lutego 2018 r., https://www.paih.gov.pl/20180201/polska_liderem_UE_w_BIZ [dostęp: 10 lutego 2018 r.].

⁵⁶ Ustawa z 10 maja 2018 r. o wspieraniu nowych inwestycji, Dz.U. poz. 1162.

kurencyjności polskiej gospodarki, których poprawa mogła być stymulowana przez napływ BIZ, sprawiając, że uzyskane wyniki empiryczne stanowią pewną kontestację braków, wskazywanych przez ekspertów.

We wnioskach podkreślone zostało także, iż z uwagi na empiryczny brak przyczynowości w ostatnich kilkunastu latach, regulacje powinny stymulować związek między napływem BIZ a efektywnością rynku pracy oraz, że najbardziej pożądane jest i będzie selektywne przyciąganie takich BIZ, które uprawdopodobniają wzrost konkurencyjności Polski w realiach „nowej gospodarki”, m.in. w obszarach innowacyjności oraz jakości i zaawansowania biznesu.

Bibliografia

- Ancyparowicz G., *Wpływ bezpośrednich inwestycji zagranicznych na wzrost polskiej gospodarki w okresie poakcesyjnym*, GUS, Warszawa 2009.
- Bellak C., Leibrecht M., Damijan J.P., *Infrastructure Endowment and Corporate Income Taxes as Determinants of Foreign Direct Investment in Central and Eastern European Countries*, „The World Economy” 2009, nr 32(2), <https://doi.org/10.1111/j.1467-9701.2008.01144.x>.
- Craparo R.M., „Significance level” [w:] N.J. Salkind, *Encyclopedia of Measurement and Statistics*. 3, Thousand Oaks 2007.
- Ferrini L., *The Importance of Institutions to Economic Development*, E-International Relations, 2012, <http://www.e-ir.info/2012/09/19/the-importance-of-institutions-to-economic-development/>.
- Gammeltoft P., Kokko A., *Outward Foreign Direct Investment from Emerging Economies and National Development Strategies: Three Regimes*, „International Journal of Technological Learning, Innovation and Development” 2013, nr 1–2(6).
- Gugler P., Brunner S., *FDI Effects on National Competitiveness: A Cluster Approach*, „International Advances in Economic Research” 2007.
- Grycuk A., *Klustry a rozwój regionalny. Klaster usług biznesowych w Krakowie*, „Studia BAS” 2017, nr 1(49) [Rozwój regionalny, red. D. Grodzka, M. Korolewska].
- Kałużyńska M., Smyk K., Wiśniewski J., *5 lat Polski w Unii Europejskiej*, UKIE, Warszawa 2009.
- Lizińska W., *Wyzwania gospodarki globalnej*, „Prace i Materiały Instytutu Handlu Zagranicznego Uniwersytetu Gdańskiego” 2012, nr 31.
- McKinsey & Company, *Poland 2025: Europe's new growth engine*, Warszawa 2015.
- Ministerstwo Gospodarki, *Bezpośrednie inwestycje zagraniczne w Polsce w 2013 roku*, Warszawa 2015.
- Napiórkowski T., *The Impact of Foreign Direct Investment on Poland's Economic Competitiveness* [w:] *Poland Competitiveness Report 2017. Internationalization and Poland's Competitive Position*, red. M.A. Waresa, Oficyna Wydawnicza SGH, Warszawa 2017.
- North D., *Institutions, Institutional Change and Economic Performance*, Cambridge University Press, Cambridge 1990.

- Pawłowska M., *Recenzja: Katarzyna Żukrowska (red. nauk.), Otwarcie, konkurencyjność, wzrost*, „Bank i Kredyt” 2017, nr 48(6).
- Próchniak M., *An attempt to assess the quantitative impact of institutions on economic growth and economic development*, „International Journal of Management and Economics” 2013, nr 38(1), <https://doi.org/10.2478/ijme-2014-0012>.
- United Nations Conference on Trade and Development, *World Investment Report 2017. Investment and the Digital Economy*, Geneva 2017.
- World Bank, *Global Investment Competitiveness Report 2017/2018: Foreign Investor Perspectives and Policy Implications*, Washington 2018, <https://doi.org/10.1596/978-1-4648-1175-3>.
- World Economic Forum, *The Global Competitiveness Report 2006–2007*, Geneva 2006.
- World Economic Forum, *The Global Competitiveness Report 2008–2009*, Geneva 2008.
- World Economic Forum, *The Global Competitiveness Report 2009–2010*, Geneva 2009.
- World Economic Forum, *The Global Competitiveness Report 2010–2011*, Geneva 2010.
- World Economic Forum, *The Global Competitiveness Report 2011–2012*, Geneva 2011.
- World Economic Forum, *The Global Competitiveness Report 2012–2013*, Geneva 2012.
- World Economic Forum, *The Global Competitiveness Report 2013–2014*, Geneva 2013.
- World Economic Forum, *The Global Competitiveness Report 2014–2015*, Geneva 2014.
- World Economic Forum, *The Global Competitiveness Report 2015–2016*, Geneva 2015.
- World Economic Forum, *The Global Competitiveness Report 2016–2017*, Geneva 2016.
- World Economic Forum, *The Global Competitiveness Report 2017–2018*, Geneva 2017.
- Żołnowski A., *Wpływ członkostwa Polski w UE na bezpośrednie inwestycje zagraniczne w Polsce*, ekspertyza na zlecenie Urzędu Komitetu Integracji Europejskiej, Warszawa 2009.

Akty prawne

- Ustawa z 20 października 1994 r. o specjalnych strefach ekonomicznych, Dz.U. nr 123 poz. 600, ze zm.
- Ustawa z 10 maja 2018 r. o wspieraniu nowych inwestycji, Dz.U. poz. 1162.
- Uchwała nr 8 Rady Ministrów z 14 lutego 2017 r. w sprawie przyjęcia „Strategii na rzecz odpowiedzialnego rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.)”, M.P. poz. 260.

Źródła internetowe

- <https://www.fdimarkets.com/about/>.
- https://www.paih.gov.pl/20180201/polska_liderem_UE_w_BIZ.
- https://www.paih.gov.pl/20180411/ankieta_koniunkturalna_ahk_polska_stale_atrakcyjna.
- <https://www.statisticssolutions.com/kendalls-tau-and-spearman-rank-correlation-coefficient/>.
- [http://unctad.org/en/Pages/DIAE/Foreign-Direct-Investment-\(FDI\).aspx](http://unctad.org/en/Pages/DIAE/Foreign-Direct-Investment-(FDI).aspx).